

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Roberti Tvrneri Devonii Oratoris Et Philosophi
Ingolstadiensis Panegyrici Dvo**

Turner, Robert

Ingolstadii, Anno M. DC. IX.

Robertvs Tvrnervs Devonivs S. D. Antonio Velsero Patritio Avgvstano,
Theologo, Philosopho, Oratori, Sereniss. Gvlielmi vtriusque Bauariæ Ducis
à consiliis, ac Monachij Canonico ad D. Mariæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69598)

ROBERTVS TVRNERVS

DEVONIVS S. D.

ANTONIO

VELSERO PATRITIO

AVGVSTANO, THEOLOGO,

PHILOSOPHO, ORATORI, SERENISS.

GVLIELMI vtriusque Bauariæ Ducis à

consiliis, ac Monachij Canoni-

co ad D. Mariæ.

SI quid est in doctrina errati,
quod videmus quàm sit multi-
plex; si qualabes in vita, quam
tetram omniq̃ue contagione il-
litam dolemus occupâsse omnia: hunc siue
errati ridiculum, siue vitij obscœnum par-
tum, Grammaticorû partim ignorance,
partim audacia, quasi malo semine, satum
fuisse & editum in lucem, videmus ac dole-
mus, quicumque aut videmus bona, aut do-
lemus mala. nam poëtulæ quidam & Gram-
matici proximæ ætatis cum primùm strepe-
re Latinè, binasq̃ue voces aut formulas ma-
lè vinctas effutire cœperant, ita sumpserunt
spiritus super id, quod est altissimum, vt

a a

Scho-

PRAEFATIO.

Scholis, Academiis, Cathedris, Pulpitis veneranda Antiquitatis diem dixerint. de quare de verbo, de phrasi, de formula. ridicula capita. in maximis viris habebant quæ mirarentur maxima, sensum ad doctrinam, rationem ad vim, ordinem ad methodum: ridend tamen verbum, rodunt phrasim, vellunt formulam, singula denique exigunt ad normam vel Ciceronis, quæ miror tanquam latinitatis architectum; vel Philippi, quem contemno tanquam homulum ex face. nosti Erasmus? illum Criticum. Cypriano & Hieronymo, diis oratoribus, illos sæpè imprimit unguiculos suos, *barbare, inusitato, dictum rare, contra syntaxin.* hoc cene est tollere litteras? est inspergere. nosti Melanchthonem? illum momulum. Aquinatibus, Bonaventuris, Scotis, latinitatis, tanquam maiestatis, violatae notas inurit: quasi æquum sit hominem tinctum literis, quos debebat venerari principes Theologiæ, eos perstringere contemptores Grammaticæ. volebant divinae mentis viri sententiarum succo solide coagmentari, nõ vermiculari bellè illo verborum emblemate, quid reprehendis Philippule? quanquam de D. Thoma, enucleatus est, & (si discefferimus ab artis vocibus, stellis potiùs, quàm maculis orationis) in
hac

PRAEFATIO.

hac methodo tersus beneq; nitidus. Scotum in eloquentia postponerem Philippo & Erasmo, nisi fortè partes in eloquentia primæ deferendæ essent potiùs nitore verbi, quàm succo sententiæ. bone Bonaventura, quid te confero cum hac labe? vincis, vincis, quacunq; te inspicio. amplificas? triumphas. suades? persuades. delectas? tenes. denique quicquid dicis, ita pingis, vt cum his coloribus si coniunxisses cultam dictionem & phrasim, præ te vno sexcenti Erasmi ac Philippi forderent, ne dicam putarent. ex hoc Erasmi & Melanchthonis stercore nati paulò post vermiculi, putabant se exquisitè doctos, si formulas ex Ciceronis aut Vatiniano odio, aut maledicentia Catilinaria consuerent ad violandam existimationem eorù, qui Thomæ aut Scoti insistebant viam, id est, ad Theologiæ verèq; Philosophiæ puritatem penitus è Schola eiciendum. ô impudentiam. non satis est istis ex fæce Poëtulis & Grammaticis, mentiri se Theologos, nisi etiam principum Theologorum rideant verba, quia non eruunt sensa. miraris fortasse (Antoni) quid causæ fiet, cur qui à pueris in eloquentiæ quodam quasi diuersorio semper conqueuerim, eloquentiæ iam vindices suscipio perstringendos. non id est, quòd contemno

PRAEFATIO.

eloquentes (veneror enim Cicerones, Caesares, Muretos, Bembos, & infra hanc excellentem speciem alios etiam modestè Latinos) sed quòd ægrè feram, horum hominum vitio & iactatione inepta, eloquentiam, rem planè diuinam, apud omnes iam penè vocari in inuidiam. Basilio & Nazianzeno pulchrum erat ad laudem, scripsisse orationes; Hieronymo & Cypriano insignè erat ad commendationem, epistolas texuisse: at iam si liber fròte præferat epistolas aut orationes, contemnitur author quasi aliquis ex Philippi aut Erasmi Schola Grammaticus. patrum memoriæ vix fama increpuit de Basilij aut Nazianzeni oratione, vix de Hieronymi aut Cypriani literis facta est litera, & ecce tibi omnes in desiderio, vt aliquid vel legant politè neruosum, vel libentè argutum. at nunc in oratione aut epistola nihil expectatur exquisitè notionis, timeatur tātum vel unguis in Scotum, vel sibilum in Thomam. Dij malè faxint his Grammaticis, garrulis belluis, qui oratores, homines Deos, huc abiecerunt, vt ex eloquentiæ flore non sperent laudem, sed timeant notam. cùm me his literis abderem primò, vix credas (mi VELSERE) quanta in speeram, fore, vt Oratoris aliquando nomen me
pone-

PRAEFATIO.

poneret in numero. verum horum vitio cum
viderem factum, ut eloquentis notio mihi
potius inureret notam stultitiae loquacis,
quam laudem pareret ingenij, an dolebam?
frendebam, idque extra lineam tam longè,
ut, contempto dictionis ornatu, planè sta-
tuerim libero tenuiq; filo historiam expri-
mere Pontificum, versatam haecenus in mul-
tiplici disceptatione, nec disceptatam vn-
quam. at cum officij ratio me ad eloquen-
tiae cursum potius grauiori studio incisum,
quam intermissum voluntate reuocaret, coepi
dictionis structae beneq; coagmentatae non
lineas intueri, sed mirari colores, atque ita
mirari, ut planè nihil iam statuam praecla-
rius, quam commentari ad normam. accu-
ratae commentationes istae & meditatae quan-
quam audiunt saepe, conuictum illud iactum
in Demosthenem, quod olent candelam: ex-
primunt tamen saepe ab inuitis susurrum il-
lum dulcem, ecce Demosthenem. susurrum
istum (ne putes gloriosum) non magnifica-
tio, pluris tamen est, quam ut debeam con-
temnere de timore leuiculae notae, quae ex
quibusdam Grammaticis ad omnes Orato-
res permānat, nec tamen magnos illos Ora-
tores Perpinianos, Muretos, Sigonios, a scri-
bendis orationibus retardat. scribo igitur

PRAEFATIO.

orationes, cum periculo, sed non sine exemplo Muretorum & Sigoniorum, nisi forte turpe sit Theologo, potius velle exprimi ad hos Iurisconsultos, quàm ad Theologos istos, Sadoletos & Polos. quod si horum fortè vim & nauitatem non effinxero, fuit difficultas ex re, ex mente. nam sumpta est res, illis semper popularis illa, & posita in sensibus, aptissima quidem ad florem; mihi sapè hæc interior, & petita ex media natura, atque hoc, vt exemplo refellam eos, qui pernegant Theologicis aut Philosophicis commodam dictionem, quasi vestem, posse induci. deinde illi Ciceronem, toti totum, sunt secuti, atq; adeò ita affecuti, vt M. Tullium in Mureto & Perpiniano mirer aliquàdo magis, quàm in ipso Cicerone. mihi aliam mens, non aliud iudicium. nam etsi in Cicerone viderim plurima, quæ imitando adumbrem, formularum & dictionum elegantiam, nauitatem, lumen, & ex his orationis, quasi corporis, perpulchram conformationem: tamè opiniones prauas quorundam mentibus penitùs insidentes volui euellere. quidam opinantur Plinium, Pacatum, Mamertinum, aliosque *sive Declamatores, sive Aeditores, sive Panegyricos* nihil adferre, quod aut mireris, aut imiteris. nihil vident,
qui

PRAEFATIO.

qui solem non vident. nam in Mamertino est neruus, in Pacato doctrina, in Eumenio flos, in Plinio, extra formulas illius ætatis tritas, omnia: quæ si tam possim imitari, quàm mirari, inuenero certè, æquè in me, quod amem; atque in aliis, quod mirer. quidam alij non opinantur, sed mirantur, in Hieronymo, Bernardo, Cypriano, Augustino, Arnobio eloquentiam nullam, in Lactantio omnem. de Lactantio optimè, de aliis pessimè; vt hos planè statuat non iudicare, quicquid mirantur, sed quicquid iudicant, penitus opinari. Opinatores, vt perstringã leuiter. nam si in vllis nitet eloquentia, in Sanctis rectè illis nitet. non habent aliquando fortassè tersam illam natiuamq; Ciceronianæ dictionis formulam, reliquã nitidi, vberes, vincti, arguti, deniq; ita abundantes omni parte, vt quacunq; ponis vestigium, ponas vel in flore, qui delectet; vel in sententia, quæ informet. quid? non vides in illis artem? mysterium certè tunc est, Hieronymum sine arte tam artificiosè, vt nullus mihi Cæsar premere videatur arctius. non vides decorum? miraculum certè tunc est, Augustinum sine decoro tam decorè, vt nullus mihi Tullius periodum in quadrum aut quincuncè artis redigere possit aptius. Ber-

PRAEFATIO.

nardus & Cyprianus ludunt sæpè verbis vel agnominatis tam lepidè, vel paribus tam festiuè, vt Spiritus sanctus ad Isocratis gloriam obscurandam videatur velle esse nunc puer cum pueris lepidus, nunc amicus cum amicis festiuus. quid perdo tēpus? vt refellam eorum somnium, qui condemnant Plinius; ac stultitiam horum, qui derogant Augustinis, duos triumphos in Panegyricorū antiquam formam inclusi, atq; ad Sanctorum imitationem quasdam commentationes expressi, sed difficulter certè siue inclusi illos, siue has expressi, quòd Panegyricorū Sanctorumq; arti, phrasim Ciceronianam, quasi alienam vestem, conatus sum inducere. in orationibus ita semper volui exprimere Ciceronis venam, vt illis tamen colores ex hac Sanctorum Panegyricorumq; officina petitos sæpè insperferim. non narro, quanta felicitate perfeci, sed quāto conatu inœpi, vt videam tu quid laudes, quid vituperes. nam quemadmodū Panegyricos volui esse Maximiliano principi monumentū meæ fidei, sic de cōmentationibus & his orationibus te posco iudicē, amicū, patronum. cur iudicē? norunt, qui te norunt. nam qui doctrinam tam multam, tam exquisitam, tam elegantem teneat, noui in Germania

PRAEFATIO.

nia neminem. Deus bone, quanta cognitio
linguarum? quàm infinita memoria? quàm
multiplex doctrina? Doctores Ecclesiae no-
ti tibi, tanquam digiti. leue hoc. triuisti. tri-
uisti? concoxisti succum illū Theologorum
& Philosophorum, qui suas rationes elimi-
nant ad tenue, & quoties pugnant, concisis
minutiis tanquam pugiunculis, pugnant.
hoc est ingenij, iudicij illud, quòd legis, fe-
cernis, tenes, quæ in singulis linguis excellūt
singula, & minutula hac merce illam tuam
lautam suppellectilem quotidie auges, atq;
ita auges, vt ex his externis quasi facibus
nihil non dico labis, sed ne nāui quidem in-
spargatur natiuæ Latini sermonis puritati,
qua excellis. verè ita premis, si disputas; ita
polis, si scribis: vt te ostendas nō Rhetorem
aut Philosophum ex vulgo, sed vel Orato-
rem natum in Philosophiæ spatiis, vel Philo-
sophum florentem ex eloquentiæ myrothe-
ciis. vereor certè, vt violem illam tuam fron-
tem testem honoris, sedem verecundiæ, si
persequar reliqua: comprehendam igitur
clausula, nihil esse ignotū tibi, nisi id vnum,
te nosse omnia. hoc iudice si prober, nōne
triumphem? si nō prober, iure posco patro-
nū, qui tegat vel excusatione contra doctos,
vel authoritate contra maleuolos. nam etsi
tuis

PRÆFATIO.

tu is sis, qui possis VVelferos tanquam Scæ-
uolas Mutius consecrare; tamen VVelferi ea
fama virtutis & nobilitatis sunt, multosque
iam annos fuerūt, vt satis sanè sit tectus con-
tra maleuolētiam, qui à VVelfero sit tectus,
nō repeto virtutes per totam VVelferorum
gentem late sparsas, tui tui Penates (Antoni)
quot viderūt VVelferos, tot mirati sunt vir-
tutes. Fratres commendant, Mattheum gra-
uitas, Paulum modestia, Marcum lepos, sin-
gulos ingenium, religio, doctrina, suauitas,
stultam antiquitatem, quæ gratias finxit fee-
minas; nam si viri essent, profectò hi tres es-
sent. audiui à te sæpius, nihil in rebus æquè
voluptati esse, atq; te habere nos fratres: per-
petui tibi sunt in desiderio, in ore, in cala-
mo, & meritò quidem sunt, tanto tales. te ex
hac gēte patrono, quicquid meo merito sit,
narro omnib⁹, me sperare. quod si fortè nec
iudex probas, nec defendis patronus nugas,
saltem de his nugis volo te amicum. nam in
istis satis vides, quid velim, si magna possim.
etiámne non vis esse amicus de nugis? mo-
rior. nam ab eo tempore, quo te noui, non
næuo aliquo, sed tota (vt puto) mente; ita in
Germania vixi semper, vt sine te amico mo-
rerer. vidi ingenium sine fumo, candorem
sine fucò, doctrinam sine ostentatione, vt
breuis

PRAEFATIO.

breuis sim , magna vidi omnia sine magnis,
planè eadè, quæ optarem esse in eo, qui esset
vita Turnero. ac si me fortè putes dare auri-
bus, ne viuam, si tam sit iucundum viuere,
quàm in te viuere. nescio planè quid istud
sit, nisi id fortassè sit (quod finxit Plato) esse
vel duos vnū, vel vnum duos: non quòd tibi
cupiam tātum mali, vt abiiciaris ad Turne-
rum, sed quòd mihi optem tantum boni, vt
exciter ad VVelsèrū. de Deo homine nosti,
nihil hunc decerpisse illi, plurimū illum ad-
didisse huic. eodem planè modo vellem fie-
ri vnum vel ME TE, vel TE ME (vt formula vtar
Platonica) prætèrea nihil, ne sim arrogans.
quare nisi vis moriar, fac sis amicus de his
nugis, atque ita sis amicus, vt hoc quicquid
nugatus sum, si non probes, quasi mercem
circulatoris è fæce corruptā, certè defendas,
tanquam notā animi bene fauentis claram.
quod si Deus è cælo fautor eam his animu-
lam indiderit, vt & probes iudex, bona pro-
bas sincerus; & defendas patronus, sincera
defendis bonus; & ames amicus, vera amas
candidus: efficiam certè non multò pòst, vt
mundus videat, quantum animorū Turnero
factum sit, quòd fuerat probatus, defensus,
amatus à VVelsèro. Vale, meque ama, ego te
eo loco habeo, quo soleo meos ocellos. In-
golstadij.

LECTO-